

УДК 336.14.21

Напрями підвищення ефективності формування доходів зведеного бюджету Новоодеського району Миколаївської області

Лапко О.С.

магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету

Клочан В.П.

кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет

Проведено оцінку структури доходів бюджету. Досліджено їх аналітичні компоненти. Виявлено основні проблеми ефективного використання надходжень, проаналізовано формування доходної частини місцевого бюджету. Розроблено рекомендації по усуненню недоліків.

Ключові слова: доходи зведеного бюджету, податкові надходження, офіційні трансферти, виконання зведеного бюджету.

Лапко А.С. НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ СВОДНОГО БЮДЖЕТА НОВООДЕССКОГО РАЙОНА НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

Проведена оценка структуры доходов бюджета. Исследованы их аналитические компоненты. Выявлены основные проблемы эффективного использования поступлений, проанализировано формирование доходной части местного бюджета. Разработаны рекомендации по устранению недостатков.

Ключевые слова: доходы сводного бюджета, налоговые поступления, официальные трансферты, выполнение сводного бюджета.

Lapko A.S. TOWARDS STRENGTHENING THE INCOME GENERATION UNIFIED BUDGET NOVOODESSKAYA DISTRICT MYKOLAIV REGION

The evaluation of the structure of budget revenues. We studied their analytical components. The basic problems of the effective use of revenues, analyzed the formation of a profitable part of the local budget. The recommendations for corrective action.

Keywords: the consolidated budget revenues, tax revenues, official transfers, the performance of the consolidated budget.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні, в умовах реформування бюджетної системи, з метою підвищення її ефективності і стійкості, потребує більш детального дослідження формування та використання коштів місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей формування місцевого бюджету країни і збільшенням надходжень до нього займалися вітчизняні і зарубіжні вчені. Серед них: В.І. Кравченко, О.Д. Василенко, Т.М. Рева, К.Ф. Ковальчук та ін. У своїй праці вони обґрунтовують основні компоненти доходної частини місцевих бюджетів, принципи функціонування, фактори впливу. Разом з тим, існує потреба деталізації дослідження у напрямку вивчення основних форм і інструментів доходів місцевого бюджету.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Процес децентралізації

бюджетних ресурсів вимагає пов'язати фінансову самостійність і незалежність бюджетів із податковими, неподатковими надходженнями та офіційними трансфертами. У зв'язку з цим, актуальним питання зміни форм і інструментів формування доходів і розширення напрямків їх надходження.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз доходної частини зведеного бюджету Новоодеського району і виявлення основних перспектив її повноцінного функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доходами бюджету є податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством країни [2]. В.І. Кравченко визначає доходи місцевих бюджетів як кошти, що надходять до відповідних бюджетів у розмірах і порядку, установлених законодавчо [5].

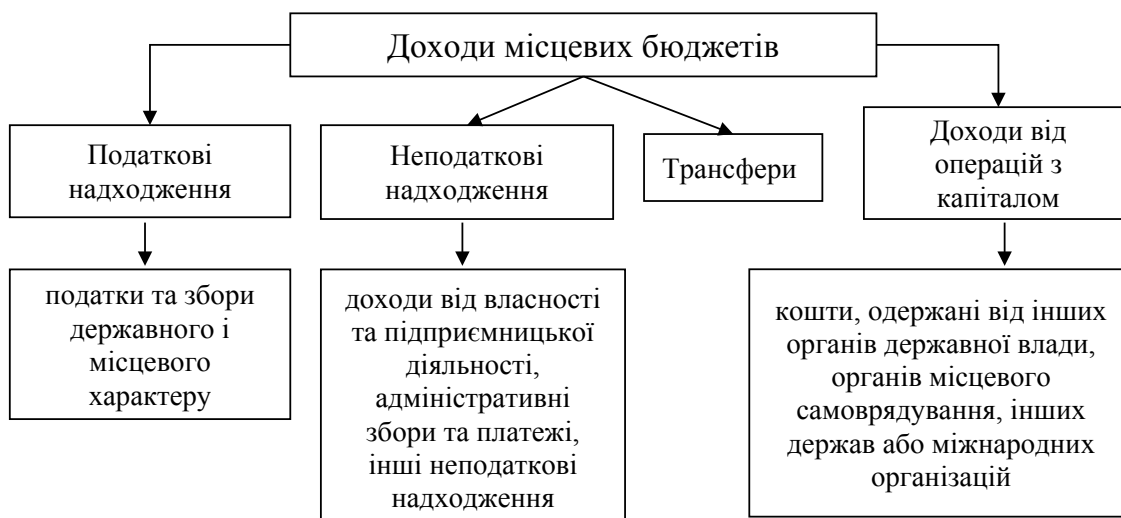

Рис. 1. Формування дохідної частини місцевих бюджетів у вітчизняному просторі
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [5]

О.Д. Василик та К.В. Павлюк визначають доходи як грошові фонди фінансового забезпечення діяльності місцевих рад і місцевих державних адміністрацій [1]. Т.М. Рева і К.Ф. Ковальчук до джерел місцевих бюджетів відносять податкові та неподаткові надходження, трансфери і доходи від операцій з капіталом [6].

Так, на основі вище викладеного, можна стверджувати, що доходи місцевого бюджету становлять такі складові як неподаткові надходження, податкові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансфери (рис. 1).

З 2012 по 2016 рік наповнення зведеного бюджету Новоодеського району здійснювалось за рахунок податкових надходжень, офіційних трансфертів та неподаткових надходжень (рис. 2). За цей час найбільшу питому вагу у загальній сумі дохідної частини

Рис. 2. Напрями зведеного бюджету Новоодеського району Миколаївської області

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [8]

бюджету склали офіційні трансфери. Більше того цей показник постійно зростає. За весь період частка офіційних трансфертів сягнула 35,5%. Збільшення обсягів пояснюється політикою децентралізації, яка супроводжується передачею значних надходжень податків, що формуються на рівні району із державного бюджету до місцевого.

Зростання дохідної частини з одного боку дозволить збільшити видаткову частину бюджету Новоодеського району, а з іншого – вказує на залежність бюджету району від інших джерел фінансування. Як наслідок, місцеве самоврядування не може самостійно забезпечувати розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Такий стан можна вважати негативним, але він буде змінюватись по мірі передачі надходжень. Аналогічно до офіційних трансфертів стабільно збільшувались і податкові надходження. Зростання їх до зведеного бюджету Новоодеського району відбулося в основному за рахунок підвищення кількості зайнятих осіб.

Наведені цифри означають, що хоча власні кошти у розпорядженні місцевої влади зросли, проте обсяг товарів і послуг, які на них можна купити, був нижчий, ніж у попередніх роки. Це наслідок інфляційних процесів, що спостерігалися в економіці України в 2015 році. Статистика стверджує, що в 2015 році зростання ціни склало 43,3%. Інфляційні процеси виявилися настільки бурхливими, що перекрыли грошові втрати бюджетів від падіння обсягів виробництва в країні.

Серед податкових надходжень: податок та збір на доходи фізичних осіб становить

12546,8 тис. грн і податок на прибуток підприємств – 6,6 тис. грн.

Частка неподаткових надходжень в доходах місцевого бюджету займає менше 1%, це ми спостерігаємо за весь період дослідження, в абсолютному виразі величина у 2016 р. становила 4,53 тис. грн і в порівнянні з 2012 р. скоротилася на 86,8%, що становить 29,74 тис. грн. Це зумовлено відсутністю у

звітному році надходжень за окремими статтями серед яких: доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори і платежі, державне мито.

Зниження неподаткових надходжень до бюджету в 2016 р. пояснюється політикою уряду, яка спрямована на послаблення регуляторного тиску на бізнес і, відповідно, супроводжується зменшенням кількості дозвільних

Таблиця 1

Виконання плану дохідної частини загального фонду місцевого бюджету Новоодеського району (за березень-листопад 2016 року)

Затверджено місцевими радами, млн. грн (по плану)	Фактично одержано млн. грн	Відсоток виконання до призначень	Приріст (зниження) до відп. періоду 2015, у %	Виконано за 2015 рік	Відхилення фактичних даних поточного року від минулого
38,38	7,39	19,3	60,1	4,61	2,77

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [3]

Таблиця 2

Виконання зведеного бюджету Новоодеського району Миколаївської області за 2015 рік

Код економічної класифікації доходів	Найменування доходних джерел	Затверджено на 2015 рік, грн	Одержано у 2015 році, грн	Відсоток виконання, %
10000000	Податкові надходження	30534,72	39686,25	130,0
11010000	Податок на доходи фізичних осіб	13922,40	16992,27	122,0
11020200	Податок на прибуток підприємств комун.власності	26,60	26,34	99,0
14040000	Акцизний податок з кінцевих продажів	2788,57	5115,05	183,40
18000000	Місцеві податки	13741,53	17459,07	127,10
19010000	Екологічний податок	55,63	82,90	149,00
20000000	Неподаткові надходження	635,70	886,36	139,4
22012500	Плата за надання інших адмінпослуг	440,00	540,85	122,90
22080400	Плата за оренду майнових комплексів та іншого майна, що у комун. власності	28,397	35,79	126,0
22090000	Державне мито	117,30	240,71	205,20
40000000	Офіційні трансферти	160139,14	134553,17	84,0
41020100	Базова дотація	6863,00	6291,00	91,70
41020600	Стабілізаційна дотація	4354,20	4354,20	100,0
41030000	Субвенції в т.ч.:	148921,94	123907,97	83,20
41033900	Освітня субвенція	41269,50	37795,60	91,60
41034200	Медична субвенція	21170,30	19276,80	91,10
	Всього загальний фонд	191309,57	175131,22	91,50
33010100	Кошти від продажу землі	104,59	104,59	100,0
	Всього спеціального фонду	3397,17	101,43	3,0
	Разом доходів	194706,73	175232,65	90,0

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [3]

процедур, ліцензованих видів підприємницької діяльності, перевірок.

Так, проводячи аналіз формування доходів зведеного бюджету Новоодеського району звітного періоду, нами встановлено, що їх основу становлять офіційні трансферти у складі дотацій, субвенцій, і податкові надходження у складі податку на доходи фізичних осіб. Поглиблюючи аналіз ми оцінили виконання плану дохідної частини місцевого бюджету у 2016 році.

Оцінивши дані таблиці можемо стверджувати, що рівень виконання плану дохідної частини бюджету району протягом досліджуваного періоду зменшується.

Для виявлення причин невиконання плану, ми вивчили ці показники в розрізі доходів (табл. 2).

План дохідної частини зведеного бюджету виконано на 90%. Недовиконання плану спостерігається як за спеціальним, так і за загальним фондами. Це стосується таких статей, як податок на прибуток підприємств, базові дотації, субвенції. Перевиконання плану податкових і неподаткових надходжень можливе завдяки підвищенню ставок та розширенню бази оподаткування в частині ПДФО, оптимізації міжбюджетних трансфертів через перенесення із спеціального до загального фонд.

Така зміна дасть можливість використовувати тимчасово вільні кошти для залучення додаткових надходжень від їх розміщення на депозитних рахунках в банківських установах.

У зв'язку з цим, узагальнюючи все вище викладене, можна зробити висновок, що основними проблемами формування доходу району є відсутність стимулів підвищення рівня ефективності управління доходами, яке обумовлено невідповідністю сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів відповідно до потреб зміцнення місцевого самоврядування.

Неможливість забезпечити місцеві бюджети власними джерелами надходжень призводить до зменшення частки власних доходів місцевих бюджетів. При цьому, механізм покриття нестачі фінансових ресурсів району трансфертами із державного бюджету є дестимулюючим для активізації внутрішнього потенціалу розвитку району.

При цьому, механізм покриття нестачі фінансових ресурсів району трансфертами із державного бюджету є дестимулюючим для активізації внутрішнього потенціалу розвитку району.

Відсутність прозорого механізму розподілу у використанні трансфертів знижує прогнозованість і стабільність доходів місцевих бюджетів. Причиною такого стану речей є недосконалість системи короткострокового планування надходжень доходів до місцевих бюджетів та їх не реалістичність.

Обмеженість доступу місцевого бюджету до ринку запозичень. Зумовлено дане явище відсутністю умов ефективного розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів. Законодавчо встановлено певні вимоги до відбору банків, в яких органи місцевого самоврядування можуть розміщувати свої кошти на депозитних рахунках [2]. Зокрема, щодо розміру статутного капіталу (10 млрд. грн. та більше) і частки держави у його структурі (75% та більше). За даними НБУ на сьогодні лише дві банківські установи відповідають цій вимозі – Укресімбанк і Ощадбанк, власником яких фактично є держава. Вони пропонують органам самоврядування нижчі відсоткові ставки, ніж вони могли б бути за умов вищої конкуренції між банками за можливість розміщення коштів.

Таким чином, викладені проблеми формування доходів зведеного бюджету Новоодеського району потребують вирішення. Оскільки доходи бюджету надходять з урахуванням інфляційного фактору, а видатки здійснюються згідно із запланованими обсягами, необхідно коригувати обсяги видатків з поправкою на інфляцію. Через те, що це не завжди робиться, у розпорядників бюджетних коштів утворюються надлишки коштів, які можуть використовуватись не за призначенням. Це створює можливості для зловживань з боку апарату управління на місцевому рівні.

Важливо зазначити, що реформування системи формування місцевих бюджетів повинно ґрунтуватись лише на тих заходах, які б заохотили місцеві органи влади до пропорційного виконання як державного, так і місцевих бюджетів.

Одним із таких методів могло б бути запровадження порядку здійснення видатків державного бюджету шляхом використання поточних надходжень у регіонах для здійснення поточних видатків державного бюджету. Тобто для виконання функцій органів влади України слід залишати у регіонах певну частку коштів державного бюджету без їх спрямування до центру та у зворотному напрямі. Реалізація запропонованого методу дасть змогу вдосконалити діючу систему здійснення видатків державного бюджету, підви-

щити оперативність і ефективність управління наявними фінансовими ресурсами держави та зацікавити місцевих керівників у збільшенні надходжень до державного бюджету.

Для регулювання місцевих бюджетів повинен бути створений фонд міжтериторіального фінансового вирівнювання. Доцільно було б місцевий бюджет поділити на поточний і бюджет розвитку. При побудові поточного бюджету необхідно в його основу покласти наступні принципи: забезпечення достатнього рівня розвитку регіону, міста, селища, села; стабільність надходження коштів; пріоритетний розвиток соціально-культурної сфери; наукову обґрунтованість розмірів видатків; обов'язковий характер виконання поточного бюджету.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, на основі вище викладеного, можна стверджувати, що доходами бюджету є економічні відносини, які виникають між органами держави, юридичними і фізичними особами з приводу формування централізованого фонду грошових коштів. Доходи є фінансовою базою діяльності органів держави.

Систему доходів зведеного бюджету Новоодеського району складають податкові і неподаткові надходження, а також офіційні трансферти. Частка останніх у сукупній величині дохідної частини бюджету району перевищує половину, що не є економічно доцільним. У процесі аналізу, нами виявлено сукупність проблем в управлінні доходами району, серед них: невідповідність сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів потребам зміцнення місцевого самоврядування, обмежений доступ місцевих бюджетів до ринку запозичень, відсутність прозорого механізму розподілу та використання міжбюджетних трансфертів.

Серед шляхів вирішення поставлених проблем нами пропонується: створення економічних стимулів з розвитку власного податкового потенціалу територій, розвиток ринку місцевих запозичень, впровадження системи оцінки фінансового становища і якості управління фінансами місцевих органів влади. Крім того доцільно підвищити ефективність управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василик О.Д. Бюджетна система України : [підручник] / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр учбової літератури, 2004. – 544 с.
2. Верховна Рада України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Верховна Рада України; законодавча база. – К. : Верховна Рада України, 1998. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua> – Мова укр., рос., анг. – Дата останнього доступу: 30.10. 2016. – Назва з екрану.
3. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Державна служба статистики; статистична інформація. – К. : Державна служба статистики, 1998. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Мова укр., рос., анг. – Дата останнього доступу: 30.10. 2016. – Назва з екрану.
4. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій; статистична інформація. – К. : Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2010. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ier.com.ua/> – Мова укр., анг. – Дата останнього доступу: 30.10. 2016. – Назва з екрану.
5. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України : [навч. посіб.] / В.І. Кравченко. – К. : Знання, КОО, 1999. – 487 с.
6. Місцеві фінанси : [навч. посіб.] / Т.М. Рева, К.Ф. Ковальчук, Н.В. Кучкова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
7. Нікітішин А.О. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів / А.О. Нікітішин // Наук. вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова – 2016. – Т. 21. Вип. 2 – С. 156–159.
8. Новоодеська районна державна адміністрація [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – М. : Новоодеська районна державна адміністрація, 1998. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://novaodesa.mk.gov.ua> – Мова укр., рос., анг. – Дата останнього доступу: 30.10.2016. – Назва з екрану.